

MILJÖFÖRVALTNINGEN

Kontroll av verksamheters avfallshantering 2012

Hur butiker och restauranger sorterar matavfall och
förpackningar

En rapport från miljöförvaltningen
Jens Dahlsköld

Mars 2013

Dnr 2012-5360

INNEHÅLL

1	Sammanfattning	3
2	Bakgrund	4
2.1	Matavfall	4
2.2	Förpackningar.....	4
2.3	Hushållsavfall.....	5
3	Metod	6
3.1	Förberedelser inför inspektionerna – urval och information.....	6
3.2	Inspektion.....	6
3.3	Uppföljning.....	6
3.4	Debitering.....	6
4	Resultat	7
4.1	Matavfall	7
4.2	Förpackningsavfall.....	8
4.3	Transport av hushållsavfall	8
5	Slutsatser	9

1 SAMMANFATTNING

Förvaltningen har under 2012 genomfört inspektioner hos restauranger, hotell och butiker med relativt stora mängder matavfall. Insatsens huvudsakliga mål är att öka andelen verksamheter som sorterar ut matavfall till biologisk behandling. Biologisk behandling är till exempel biogasframställning genom rötning. Samtidigt kontrolleras utsorteringen av förpackningar, i syfte att minska mängden avfall som skickas till förbränning. Det görs även en kontroll huruvida verksamheterna lämnar sitt hushållsavfall till stadens entreprenör.

De 206 inspektionerna visar att en femtedel av restaurangerna och butikerna källsorterar allt avfall, inklusive matavfall, redan innan förvaltningens inspektioner. Drygt hälften bedömdes ha brister som följdes upp, i syfte att verksamheterna ska påbörja utsortering av matavfall och förpackningar. Resultaten är i jämförelse med föregående års inspektioner, lika.

De problem som verksamheterna beskriver kan sammanfattas i två delar: brist på rådighet och brist på utrymme. Incitament och vilja saknas dock inte. Nya, mindre utrymmeskrävande lösningar krävs i innerstaden och det har också föreslagits i stadsledningskontorets matavfallsutredning. Utredningen har nyligen varit ute på remiss i stadens egna förvaltningar och bolag.

År 2013 avser förvaltningen att följa upp de 50-tal kvarvarande verksamheter som ännu inte inkommit med någon utredning om hur de kan förbättra sin avfallshantering. Dessa verksamheter kommer nu att föreläggas om att inkomma med utredning. När redovisningen inkommit, fortsätter förvaltningen arbetet med att göra rimlighetsavvägningar mellan kostnader och miljönyttan. Bedöms miljönyttan väga tyngst ska verksamheten utöka källsorteringen.

Förvaltningen avser att avsluta de systematiska kontrollerna som utförts sedan 2010. Tillsynsresurserna behövs för att bevaka att de förändrade nationella avfallsreglerna når ut till verksamhetsutövarna och tillämpas på bästa möjliga vis. När ansvaret för en miljöriktig avfallshantering förskjuts från kommun till verksamhet bedömer förvaltningen att tillsynsbehovet troligtvis kommer att öka.

Stadens informationsinsatser kombinerat med miljöförvaltningens tillsyn, manar på till en förändrad avfallshantering hos verksamheterna. Förvaltningens samarbete med trafikkontoret kommer att fortsätta. Trafikkontoret arbetar med information och styrning via avfallstaxan, medan miljöförvaltningen bidrar med tillsyn enligt miljöbalken.

2 BAKGRUND

Miljöförvaltningens tillsynsinsats för att förbättra sopsorteringen hos verksamheter inleddes år 2010. Syftet är att påverka verksamhetsutövare till en mer miljöriktig avfallshantering. Tillsynsresultaten sammanfattas varje år till miljö- och hälsoskyddsnämnden i form av en rapport.

Svensk och europeisk miljölagstiftning syftar till att främja en hållbar utveckling. Genom återvinning kan ett kretslopp av naturresurser etableras. Matavfall som förbränns resulterar inte i ett kretslopp, trots att energin blir el och fjärrvärme. För att matavfall ska ingå i ett kretslopp krävs att näringsämnen återförs till odlingsmark och att energin tas omhand i form av biogas. Av miljöbalkens hushållningsregler följer att alla som bedriver en verksamhet ska utnyttja möjligheterna till återanvändning och återvinning.

2.1 Matavfall

År 2010 återvanns knappt sju procent av matavfallet från hushåll, verksamheter, storkök och butiker i Stockholm genom biologisk behandling. Det nationella målet anger att minst 50 procent av uppkommet matavfall ska återvinnas genom biologisk behandling. Samma mål har antagits av staden. Årsskiftet 2009/2010 var 350 restauranger och butiker anslutna till stadens matavfallsinsamling, vilket genererade 2900 ton/år. Tre år senare har antalet ökat till drygt 800 anslutna och 6500 ton matavfall/år.

Staden erbjuder några olika insamlingsmetoder för matavfall idag.

- Kärhämtning
- Kvarn till tank
- Kvarn till avloppet
- Sopsug
- Container

Matavfallet skickas till biologisk behandling i form av rötning till biogas. Kvar blir även ett slam som kan användas som jordförbättringsmedel. Biogasen kan ersätta fossila bränslen och minskar därför utsläppen av växthusgaser. Varje ton matavfall som rötas kan ersätta cirka 100 liter bensin.

2.2 Förpackningar

Förpackningar ska samlas in och återvinnas av producenterna. Slut användaren ska lämna förpackningar till de system som producenterna tillhandahåller. Det finns få fasta insamlingsplatser som företagare får använda. De hänvisas istället till transportörer som mot avgift hämtar förpackningarna vid verksamheten och transporterar dem till producenternas återvinningsanläggningar.

2.3 Hushållsavfall

Livsmedelsverksamheters avfall kan utgöras av både så kallat hushållsavfall och av verksamhetsavfall. Hushållsavfall är avfall som kan jämföras med avfall från hushåll. Detta avfall ska omhändertas av kommunen och det krävs således ett abonnemang hos trafikkontoret för hämtningen. Matavfall från restauranger är hushållsavfall. Livsmedelsbutiker har både hushållsavfall och verksamhetsavfall. Ett färskt rättsfall från Mark- och miljödomstolen visar att överbliven frukt- och grönt från livsmedelsbutiker klassas som verksamhetsavfall.

Miljöförvaltningen kan bevilja dispens från kravet att lämna hushållsavfall till kommunen, om verksamheten visar att de själva tar om hand avfallet på ett miljömässigt hållbart sätt och att det finns särskilda skäl för dispens. Verksamhetsavfall får transporteras utan kommunens inblandning, men verksamheten ska se till att avfallet tas omhand på ett bra sätt för miljön.

3 METOD

3.1 Förberedelser inför inspektionerna – urval och information

Urvalet för tillsynen baseras dels på miljöförvaltningens register över livsmedelsanläggningar, dels på trafikkontorets register över hämtning av hushållsavfall. Gemensamt för de inspekterade verksamheterna är att de hanterar livsmedel och har relativt stora matavfallsmängder, mellan 50-500 kg/vecka. Så långt det har varit möjligt har de som redan har separat utsortering av matavfall inte varit föremål för tillsyn.

Verksamheterna får information om kommande inspektion och vad de behöver förbereda.

3.2 Inspektion

Kontrollen på plats syftar till att undersöka om verksamheten sorterar ut matavfall separat. Det kan vara svårt att få ett klart besked på annat sätt än genom platsbesök. Verksamhetsutövaren vet inte alltid vad som händer med avfallet.

Vid inspektionen kontrolleras även om förpackningar lämnas till de insamlingssystem som producenterna tillhandahåller.

Verksamheterna får även visa att de lämnar uppkommet hushållsavfall till kommunens entreprenör.

3.3 Uppföljning

Om den enskilda verksamheten ger upphov till mer än 50 kg rötbart matavfall per vecka, bedömer förvaltningen att det är rimligt att låta verksamheten utreda vilka möjligheter som finns att införa separat matavfallsinsamling. Utredningen syftar till att få fram underlag för att bedöma om det är rimligt att gå vidare med krav på införande av matavfallsinsamling. Förvaltningen gör en rimlighetsavvägning med miljönyttan i ena vågskålen och kostnaderna i den andra.

Om det uppkommer större mängder förpackningar som inte källsorteras hos en verksamhet, uppmanas denne att utreda om det går att införa separat hämtning.

Förvaltningen bedömer att det alltid uppkommer hushållsavfall om människor vistas i en lokal. Därför ska alla verksamheter vara kopplade till kommunens system för insamling av hushållsavfall – alternativt söka dispens. I vissa fall, till exempel livsmedelsbutiker, rör det sig om små mängder så som städavfall och pappershanddukar. Resten kan klassas som verksamhetsavfall.

3.4 Debitering

Förvaltningen debiterar inspekterade verksamheter enligt kommunfullmäktiges taxa för tillsyn enligt miljöbalken. Varje verksamhet debiteras i genomsnitt för knappt tre timmar. Länsstyrelsen har i ett överprövat debiteringsbeslut förklarat förvaltningens tillsyn som rimlig och motiverad.

4 RESULTAT

206 verksamheter inspekterades under året, varav 156 restauranger, 19 butiker, 10 köpcentrum och 21 övriga verksamheter.

Utfall av inspektionerna	Antal verksamheter	Andel
Utan anmärkning	39	19 %
Anmärkning utan uppföljning	53	26 %
Anmärkning med uppföljning	114	55 %

Utan anmärkning, innebär att verksamheten sorterar ut uppkommet matavfall, sorterar ut alla förpackningar och lämnar hushållsavfall till trafikkontorets entreprenör.

Anmärkingar utan uppföljning, innebär att verksamheten har små mängder avfall som inte källsorteras. Verksamheten rekommenderas att kontakta trafikkontoret för rådgivning. Förvaltningen gör heller ingen uppföljning i de fall det framgår på plats att ökad källsortering kräver orimligt höga ombyggnadskostnader i förhållande till miljönyttan.

En knapp majoritet, 55 procent, av de besökta verksamheterna hade enligt förvaltningens bedömning potential att utöka sorteringen. De uppmanades att med kostnadsberäkning utreda möjligheterna till utökad källsortering.

4.1 Matavfall

Drygt 100 verksamheter uppmanades att utreda möjligheterna till separat hantering av matavfall. Resterande verksamheter som fick anmärkning med uppföljning hade bristande hantering av förpackningar eller hushållsavfall.

	Antal verksamheter	Andel
Påbörjat matavfallsinsamling	31	30 %
Utredning pågår	29	28 %
Saknar förutsättningar att sortera ut matavfall	42	41 %

Hittills har 31 av de inspekterade verksamheterna år 2012 påbörjat matavfallsinsamling efter förvaltningens inspektioner.

I 42 fall visade verksamheternas utredningar att det är för kostsamt att påbörja separat sortering. Det rör sig oftast om trånga avfallsutrymmen som måste byggas om. För en del verksamheter har förvaltningen bedömt att det är orimligt kostsamt att installera avfallskvarn till tank

29 verksamheter har inte inkommit med en utredning ännu. Förvaltningen beslutar löpande att förelägga verksamheter att inkomma med en utredning om möjligheterna att sortera matavfall separat.

4.2 Förpackningsavfall

Förvaltningen har inte sammanställt någon uppföljning av de verksamheter som uppmanades att utreda möjligheterna att förbättra källsorteringen av förpackningar. Det beror på att de är relativt få och att fokus har legat på att utreda matavfallsinsamlingen. Men 13 verksamheter saknade helt utsortering av förpackningar. De flesta av dessa har uppmanats att utreda hur de kan påbörja utsortering.

4.3 Transport av hushållsavfall

Endast ett fåtal verksamheter kunde inte uppvisa dokumentation som styrker att de anlitar kommunen för transport av deras hushållsavfall. De uppmanades att teckna avtal med kommunen, alternativt att fastighetsägaren gör det för verksamhetens räkning.

5 SLUTSATSER

Sedan 2010 har förvaltningen besökt 533 verksamheter där alla ger upphov till matavfall och de flesta även förpackningsavfall. Många verksamhetsutövare känner till nyttan med källsortering, både för miljöns skull och för ekonomin. De ser dock inte sophantering som en prioriterad fråga och uppskattar att förvaltningen informerar och ställer krav på förbättringar.

Förvaltningen bedömde att drygt hälften av besökta verksamheter år 2012 har förutsättningar att förbättra källsorteringen och avkrävdes därför en utredning. Av de utredningar förvaltningen fått in visar ungefär en tredjedel att matavfallsinsamling kan påbörjas, medan ungefär hälften bedömer att det inte finns förutsättningar. Orsakerna uppges ofta vara brist på rådighet eller för trångt soprum. Ansvaret för soporna är ofta överlämnat till fastighetsägaren, i den del som handlar om utrymme och hämtvägar.

Problemen kan alltså sammanfattas i två delar: Brist på rådighet och brist på utrymme. Incitament och vilja saknas dock inte. Nya, mindre utrymmeskrävande lösningar, krävs i innerstaden. Detta är något som också föreslagits i stadsledningskontorets matavfallsutredning, som nyligen varit ute på remiss inom staden.

År 2013 avser förvaltningen att följa upp de 50-tal kvarvarande verksamheter som ännu inte inkommit med någon utredning. De kommer nu att föreläggas att inkomma med utredningar. När redovisningen inkommit, fortsätter förvaltningen arbetet med att göra rimlighetsavvägning av kostnad och miljönytta. Om miljönyttan väger tyngst ska verksamheten utöka källsorteringen.

Förändrade regler på avfallsområdet kommer högst sannolikt att införas nationellt de närmaste åren. Förvaltningen planerar därför att år 2013 avsluta den tillsyn som bedrivits sedan 2010. Med det menas att den metod som använts under året avslutas. Tillsynsresurserna behövs för att bevaka att de förändrade reglerna når ut till verksamhetsutövarna och tillämpas på bästa möjliga vis. När ansvaret för en miljöriktig avfallshantering förskjuts från kommun till verksamhet bedömer vi att tillsynsbehovet sannolikt kommer att öka.

Förvaltningens samarbete med trafikkontoret kommer att fortsätta. Trafikkontoret arbetar med information och styrning via avfallstaxan, medan miljöförvaltningen bidrar med tillsyn enligt miljöbalken.

SLUT.